

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา คลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบของที่ระลึก

กนกนาฏ พรหมนคร

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี 13180

อีเมล: pear_165@hotmail.com

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา
คลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบของ
ที่ระลึก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลังและรูปแบบเฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์
หัตถกรรมในท้องถิ่นพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา
แบบดั้งเดิมโดยการสร้างสรรค์ให้เกิดลวดลายและรูปแบบใหม่ เพื่อที่จะประยุกต์
ให้เข้ากับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน เป็นการสร้างสรรค์งานในรูปแบบ
ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาคลองสระ
บัวมีเอกลักษณ์ คือ หม้อดิน ซึ่งช่างปั้นได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ
การสร้างสรรคงานแบบดั้งเดิมมีลวดลายและมีรูปแบบใหม่ ใช้วิธีการขึ้นรูปด้วย
แป้นหมุน ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก มีการใช้เคลือบในการตกแต่ง
ผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดลักษณะและจุดเด่นเฉพาะตัว ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์
เครื่องปั้นดินเผามีรูปแบบร่วมสมัยได้จำนวน 5 รูปแบบ เเผที่ระดับอุณหภูมิ
1,220 องศาเซลเซียส และจากการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อ
รูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่

ตั้งไว้ โครงการวิจัยนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์คงไว้ซึ่งหัตถกรรมท้องถิ่นของ
ไทยให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: เครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว, หัตถกรรมท้องถิ่น, เครื่องปั้นดินเผา
ร่วมสมัย

Study and development of the patterns of Klong Sa Bua pottery in Ayutthaya province for souvenir design

Kanoknat Promnakon

Faculty of Industrial Technology, Valaya Alongkorn Rajabhat University
under the Royal Patronage, Phatum Thani 13180, Thailand
E-mail: pear_165@hotmail.com

Abstract

The project on studying and developing the patterns of Klong Sa Bua pottery in Ayutthaya province to be applied to souvenir design aims at studying the background and specific features of pottery in the local area, developing and redesigning traditional pottery, and creating new designs and patterns to facilitate the creation of souvenir items in order to meet the current consumers's needs. According to the research results, the clay pot is revealed as a unique pottery product of Klong Sa Bua. Here, the knowledge of pottery making has been passed on over the generations. In producing such traditional pottery, there exists the employment of new product designs and patterns. The forming process is conducted on the potter's wheel, and the purpose of product design is to function as a souvenir. Furthermore, the enamel glaze is used in decorating the products to have special characteristics. The five patterns of contemporary pottery products were designed and, fired at 1,220 degrees Celsius, The consumer survey reveals a very high level of satisfaction towards

the designs of the souvenir items, signifying the achievement of the project's preset goal. Therefore, this research project is considered a part of local Thai craft conservation efforts.

Keywords: Klong Sa Bua pottery, Local Thai craft, Contemporary pottery

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา คือ งานฝีมือที่ขึ้นรูปด้วยดินเป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่ผลิตจากวัตถุดิบ ธรรมชาติในท้องถิ่น โดยผสมผสานกระบวนการผลิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดจากชาวบ้านหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ในการสร้างงานหัตถกรรมนี้เพื่อความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ในด้านประโยชน์ใช้สอย หัตถกรรมช่วยให้เกิดความสะดวกสบายต่อการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในด้านความเป็นอยู่ทำให้เกิดความสมดุลต่อชุมชนและธรรมชาติ การสร้างงานศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านจึง ถือได้ว่า เป็นศิลปะเครื่องปั้นดินเผาของแต่ละกลุ่มชุมชนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และต้องเป็นกลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีหลายปัจจัยในการแบ่งแยกทำให้เกิดความแตกต่าง เช่น ความแตกต่างทางด้านภูมิอากาศ ภูมิประเทศความเป็นอยู่มีเอกลักษณ์ร่วมกันได้แก่ การประกอบอาชีพ วัฒนธรรมทางด้านภาษา การใช้ภาษาเดียวกันหรือการนับถือศาสนาเดียวกัน เป็นต้น

คลองสระบัวเป็นตำบลหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพพื้นหม้อของชาวบ้านแถบคลองสระบัว เป็นอาชีพเก่าแก่ที่มีหลักฐานความเป็นมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งทำกันเป็นลำเป็นสัน สมัยนั้นเรียกย่านถิ่นนี้ว่า “บ้านหม้อ” เพราะเป็นแหล่งสำคัญที่ทำหม้อดินเผา และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นคลองสระบัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น หม้อที่ยังคงปั้นมีอยู่ 5 ชนิด คือ หม้อตัน หม้อกลาง หม้อจอก หม้อหู และหม้อกา โดยสามอย่างแรกเป็นหม้อลักษณะกลมก้นมนมีฝาปิด (หม้อต้มยา) ส่วนหม้อหู คือ หม้อแกงมีหู และหม้อกา คือ กาดัมมน้ำที่นิยมทำขายคือ หม้อกลาง และหม้อจอก เฉพาะขนาดพอเหมาะใช้สำหรับหุงต้ม (Ministry of Culture, 2011)

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชาวบ้านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงวิถีชีวิตพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์สืบทอดกันมา การทำหม้อดินเผาของชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือ โดยการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เพื่อการดำรงชีวิต เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน และงานประเพณี เป็นต้น ปัจจุบันมีความต้องการของภาชนะเครื่องปั้นดินเผาลดลงมากด้วยสภาวะทางสังคมเริ่มมีวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจึงถูกลบเลือนหายไป เนื่องจากเทคโนโลยีใหม่เข้ามามีบทบาททำให้ความนิยมที่มีลดน้อยลงไปจากเดิมมาก วิถีชีวิตชาวบ้านก็เริ่มเปลี่ยนไป ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมทางสังคม โดยการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น แต่มีบางกลุ่มที่ยังคงเห็นคุณค่าของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ประเภทเครื่องปั้นดินเผาที่ต้องการจะอนุรักษ์และต้องการใช้วัตถุดิบดินเผาคลองสระบัวให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน และต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นงานที่เป็นการกระจายรายได้ไปยังชุมชนอื่นๆ ตามแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยได้ตระหนักในความสำคัญและเล็งเห็นถึงคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่เกิดจากฝีมือของชาวบ้าน อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคลองสระบัวที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งมีให้ศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเลือนลางหายไปตามกาลเวลา โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์หม้อดินเผาในรูปแบบต่างๆ ซึ่งยังต้องการการพัฒนา ที่เกิดโดยชาวบ้านคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะประยุกต์และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ให้เกิดความงามด้วยรูปทรงและลวดลาย จากดินที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จากเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อดำรงไว้ซึ่งรูปแบบงานเครื่องปั้นดินเผาที่ส่งเสริม

การขายโดยมีรูปแบบที่เน้นประโยชน์ในการใช้สอยและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการสืบสานงานศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงวัฒนธรรมอันดงามนี้ไว้ มุ่งเน้นพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคและขยายตลาด ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภูมิหลังและรูปแบบเฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในท้องถิ่นคลองสระบัวและวิธีการที่จะประยุกต์ให้เข้ากับความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา คลองสระบัว ประเภทผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว ประเภทผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

2.4 เพื่อพัฒนารูปแบบหม้อดินเผาดั้งเดิมสร้างสรรค์ให้เกิดลวดลายและรูปแบบใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์

3. สมมติฐานและกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบสาระสำคัญดังนี้

3.1.1 รูปแบบที่ทันสมัย

3.1.2 ประโยชน์ใช้สอย

3.1.3 ความสวยงาม

3.1.4 คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรม

3.2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่

3.2.1 แสวงหาความคิดใหม่

3.2.2 คัดเลือกความคิด

3.2.3 วิเคราะห์ผล

3.2.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์

3.3 กรอบแนวคิดในการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่ได้รับการปรับปรุงแล้วจากช่างฝีมือ ผู้จำหน่ายและผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Wiangaumpon (1986, pp. 94-95) หลักในการออกแบบงานหัตถกรรมมี 4 ข้อ ดังนี้

3.3.1 ความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย

3.3.2 ความเหมาะสมกับวัสดุที่ประดิษฐ์

3.3.3 ความเหมาะสมของรูปทรงและลวดลาย

3.3.4 ความเหมาะสมกับเศรษฐกิจ

3.4 กรอบความคิดในประเมินการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Boonwong (2002, pp. 121-123) หลักเกณฑ์การประเมินงานออกแบบ 4 ข้อ ดังนี้

3.4.1 ประโยชน์ใช้สอย

3.4.2 ความงาม

3.4.3 การเลือกใช้วัสดุและคุณภาพการผลิต

3.4.4 ความเหมาะสมทางการตลาด

คลองสระบัวมีการผลิตหม้อดินเผาสมัยอยุธยา มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาหลายรุ่น หม้อที่ปั้นจะมีลักษณะพิเศษคือใช้ดินขุยมะพร้าวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ประเภทใช้ในครัวเรือน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ในการออกแบบเครื่องปั้นดินเผาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนเน้นการออกแบบคำนึงถึงการใช้งานที่เหมาะสม โดยจะผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ถ่ายทอดจากความรู้ความสามารถของช่างปั้นคลองสระบัวแก่ผู้วิจัย และผู้วิจัยจะออกแบบผลิตภัณฑ์และทำงานร่วมกันกับช่างปั้นคลองสระบัว ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะเป็นชิ้นที่มีขนาดเล็กเน้นการใช้งานประเภทใช้สอยทั่วไป และผลิตภัณฑ์จะมีการประเมินโดยเครื่องมือที่ใช้วัดในการวิจัย พิจารณาตามความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ ดังนี้

- ประโยชน์ใช้สอย
- ความสวยงาม
- ความเหมาะสมของรูปทรงและลวดลาย
- คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการดำเนินงานวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ผู้ผลิตช่างฝีมือ ผู้จำหน่าย และกลุ่มชุมชนเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.2 เครื่องมือที่ใช้วัดในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา แบบสอบถามการสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์เดิมในท้องถิ่น และแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์

4.3 สถานที่ในการวิจัย

ตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.4 แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล/ผู้เชี่ยวชาญ คือ ประชาชนในท้องถิ่น ช่างผู้ผลิตงานหัตถกรรม

4.5 ขั้นตอนและวิธีในการประยุกต์ออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

4.5.1 การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ทั้งข้อดี ข้อเสียมาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการออกแบบ

4.5.2 ออกแบบร่าง 2 มิติ และ 3 มิติ

4.5.3 เลือกเสนอความคิดเห็นที่ดีที่สุดของช่างผู้ผลิต เพื่อหาความเป็นไปได้ในการออกแบบและรูปแบบที่ได้รับความนิยมและมีความคิดเห็นมากที่สุด

4.5.4 การเขียนแบบเพื่อการผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดมาร่างภาพผลิตภัณฑ์เพื่อสู่ขั้นตอนการทำแบบจำลอง 3 มิติ ในด้านขนาด สัดส่วน ความสวยงาม

4.5.5 นำแบบจำลอง 3 มิติที่ได้ทำการออกแบบ สอบถามความคิดเห็นของช่างผู้ผลิต และผู้บริโภค ในด้านประโยชน์ใช้สอย ความงามและความพึงพอใจ

5. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.1 บทสัมภาษณ์ช่างปั้นหม้อคลองสระบัว

คุณนงนุช เจริญพร (คุณป้ายอ) ช่างปั้นหม้อคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า คุณป้าเป็นลูกของครอบครัวช่างปั้นที่คลองสระบัว การปั้นหม้อดินเป็นอาชีพที่ชาวคลองสระบัวทำกันมาตั้งแต่ สมัยบรรพบุรุษ คุณป้ายอ ปั้นหม้อมาตั้งแต่เด็ก เรียนรู้จากรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย สมัยก่อนใช้อุปกรณ์ขึ้นรูปที่ทำด้วยมือเรียกว่า ซ่อไม้ เพื่อหมุนและขึ้นรูปภาชนะ ต่อมาก็พัฒนาเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า ไข่มือเตอร์เป็นตัวขับเคลื่อน ดินที่ใช้ขึ้นรูปหม้อก็จะเป็นดินในพื้นที่ นำมาขึ้นรูปหม้อ หม้อที่คลองสระบัวจะมีลักษณะพิเศษคือเมื่อขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ตกแต่งด้วยการตีแล้วก็จะทาสีหม้อด้วยดินสีเหลือง หรือที่เรียกว่า ดินขุยมุข ดินชนิดนี้

คุณป้าบอกว่า ได้ปีละหนึ่งครั้งในบริเวณท้องนาที่ปลูกข้าว ดินขุดปุ๋ยต้องขุดลึกลงไปอีกประมาณ 2-3 เมตร จากผิวดิน ขุดหนึ่งครั้งใช้ทาสีหม้อได้ตลอดทั้งปี การเผา ก็ต้องมีการเรียงภาชนะและเผาภาชนะใช้เวลานาน และทุกคนในครอบครัวต้องมีส่วนร่วม ปัจจุบันมีช่างปั้น 2 คน ที่ยังคงปั้นอยู่ นอกนั้นก็เลิกทำ บางคนก็แก่ชรา และเสียชีวิตไปแล้ว ลูกหลานก็ไม่มีใครสืบทอด เนื่องจากรายได้ที่ได้จากการขายหม้อน้อยมาก ไม่คุ้มกับค่าแรง และวัสดุอุปกรณ์ที่มีในยุคนี้อยู่ในปัจจุบัน จบการสนทนา คุณป้ายังทิ้งท้ายไว้ว่า “หมดรุ่นป้าภูมิปัญญาท้องถิ่น หม้อดินเผาคลองสระบัว คงจะเลือนหายไป ถ้าหากหน่วยงานราชการไม่เห็นคุณค่า ที่จะอนุรักษ์ไว้ งานหัตถกรรมคงจะหายไปนั่นที่สุด”

ภาพที่ 1 คุณนงนุช เจริญพร ช่างปั้นหม้อคลองสระบัว

ภาพที่ 2 หม้อดินเผาคลองสระบัว บ้านคุณนงนุช เจริญพร

จากบทสัมภาษณ์ทำให้ผู้วิจัยตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ที่สำคัญของไทย ผู้วิจัยขอเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์และสืบสานการทำเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว ด้วยการสนับสนุนข้างขึ้น และออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยแต่คงความเป็นเอกลักษณ์ของคลองสระบัว เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. วัตถุดิบที่ใช้ในการทดลอง

6.1 วัตถุดิบ ครั้งนี้ได้แก่

6.1.1 เนื้อดินสโตนแวร์ มีวัตถุดิบดังต่อไปนี้

- ดินอยุธยา (Ayutthaya Clay) จากแหล่งดินเหนียวตำบลคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ดินขาวระนอง (Ranong Kaolin)
- ทรายแม่น้ำ (Sand)

6.1.2 เคลือบ (Glaze) ที่ใช้ในการทดลองเคลือบที่เผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส บรรยากาศออกซิเดชัน (Oxidation Firing: OF) มีดังต่อไปนี้

- เคลือบด้าน (Mat Glaze) มีวัตถุดิบดังต่อไปนี้

Soda Feldspar	ร้อยละ 40
Calcium carbonate	ร้อยละ 6
Zinc oxide	ร้อยละ 9
China Clay	ร้อยละ 10
Flint	ร้อยละ 35

- เคลือบไหล (Running Glaze) มีวัตถุดิบดังต่อไปนี้

Soda Feldspar	ร้อยละ 45
Calcium carbonate	ร้อยละ 36
Zinc oxide	ร้อยละ 9
Bone Ash	ร้อยละ 1
China Clay	ร้อยละ 5
Flint	ร้อยละ 35

3.2.1.3 วัตถุดิบที่ให้ได้แก่

Cobalt oxide	ร้อยละ 0.3
Copper carbonate	ร้อยละ 1.5
Ferric oxide	ร้อยละ 2
Titanium oxide	ร้อยละ 4

7. การออกแบบรูปร่าง 2 มิติ และ 3 มิติ

ภาพที่ 3 แบบร่าง 2 มิติ

ภาพที่ 4 หม้อดินเผาจิ๋วแบบมีหูเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว 3 มิติ

8. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการออกแบบและการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์สำเร็จ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

8.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการออกแบบ

8.1.1 การออกแบบเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว เกิดจากการลงพื้นที่ชุมชนคลองสระบัว ได้เรียนรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่คือ หม้อดินเผา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เด่นของคลองสระบัว ด้วยรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์ ปัจจุบันมีช่างฝีมือจำนวน 2 ท่าน สร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานวิจัยนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์หม้อดินเผาและคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ดั้งเดิม ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการวิจัยเป็นการถ่ายทอดผลงานในรูปแบบของที่ระลึกซึ่งเป็นฝีมือของช่างเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีกรรมวิธีการผลิตที่เรียบง่ายและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน การสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบหม้อดินเผาจิ๋ว เตาจิ๋ว กระปุกจิ๋ว

แจกันจิ๋ว และกาน้ำชาจิ๋วเป็นความคิดริเริ่มของนักวิจัย และเป็นความถนัดเฉพาะตัวของช่างฝีมือคลองสระบัว เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบพื้นบ้านกับศาสตร์ทางด้านเครื่องปั้นดินเผา คือการใช้เคลือบไฟสูงในการตกแต่ง ซึ่งปกติไม่นิยมใช้กับดินพื้นบ้าน เพราะดินพื้นบ้านมีคุณสมบัติไม่ทนต่อการเผาไฟสูง ผลงานสร้างสรรค์มีการปรับปรุงดินคลองสระบัว ซึ่งจะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความคงทนมากกว่าผลิตภัณฑ์เดิมโดยมีลวดลายที่ได้จากการเผาเคลือบด้านและเคลือบไหล และผลิตภัณฑ์สามารถใช้งานได้จริง

8.2 การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์สำเร็จผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

8.2.1 การใช้งานของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ สามารถใช้งาน และมีส่วนประกอบของงานนอกจากการใช้งานแล้วสามารถนำมาใช้ประดับตกแต่งได้ด้วย

8.2.2 เคลือบที่ใช้เป็นเคลือบไหลผสมเคลือบด้าน ได้สีสีน้ำตาลตามรูปแบบที่วางไว้ คือสีเคลือบจะช่วยให้เกิดจุดเด่นภายในงาน ให้เกิดความน่าสนใจ

8.2.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากธรรมชาติของดินและสีสันทของเคลือบและด้วยรูปทรงดั้งเดิมกับลวดลายที่ร่วมสมัยของผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดความงามในระดับที่เหมาะสม

ภาพที่ 5 ชุดเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัวลายจุด

การวิเคราะห์ผลชุดที่ 1 ชุดเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัวลายจุด โดยให้ช่างปั้นคลองสระบัวปั้นเป็นรูปทรงดั้งเดิม และมีกาน้ำชาเพิ่มเติม โดยใช้เคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้ม เเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส การตกแต่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นที่ร่วมสมัยและมีความน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม

ภาพที่ 6 ชุดเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัวลายธรรมชาติ

การวิเคราะห์ผลชุดที่ 2 ชุดเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัวลายธรรมชาติ โดยให้ช่างปั้นคลองสระบัวปั้นเป็นรูปทรงดั้งเดิม และมีกาน้ำชาเพิ่มเติม จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุดนี้คือเตาเผาแบบโบราณโดยใช้เคลือบไหลและเคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ เคลือบที่ใช้จะมีสีธรรมชาติทำให้เกิดความกลมกลืนระหว่างผลิตภัณฑ์กับเคลือบ เเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส

ภาพที่ 7 ชุดเครื่องครัวจิ๋วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว

การวิเคราะห์ผลชุดที่ 3 ชุดเครื่องครัวจิ๋วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว โดยให้ช่างปั้นคลองสระบัวปั้นเป็นรูปทรงดั้งเดิม จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุดนี้ คือ เตาเผาแบบโบราณ โดยใช้เคลือบไหลและเคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ เคลือบที่ใช้จะมีสีธรรมชาติทำให้เกิดความกลมกลืนระหว่างผลิตภัณฑ์กับเคลือบ เเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส

ภาพที่ 8 ชุดกระปุกจิ๋วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว

การวิเคราะห์ผลชุดที่ 4 ชุดกระปุกจี้วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว โดยรูปทรงใหม่ จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุดนี้ คือ รูปทรงธรรมชาติเน้นประโยชน์ใช้สอย โดยใช้เคลือบไหลและเคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์เคลือบที่ใช้จะมีสีธรรมชาติทำให้เกิดความกลมกลืนระหว่างผลิตภัณฑ์กับเคลือบเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส

ภาพที่ 9 ชุดแจกันจี้วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว

การวิเคราะห์ผลชุดที่ 5 ชุดแจกันจี้วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัวโดยมีลักษณะรูปทรงร่วมสมัย จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุดนี้ คือ แจกันรูปทรงใหม่แบบร่วมสมัย มีการประยุกต์รูปทรงดั้งเดิมมาใช้ในการออกแบบโดยใช้เคลือบไหลและเคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ เคลือบที่ใช้จะมีสีธรรมชาติทำให้เกิดความกลมกลืนระหว่างผลิตภัณฑ์กับเคลือบเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส

9. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Srichot (2002) ได้วิจัยเรื่องการศึกษและพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาคลอง

สระบัวอยุธยาได้สรุปการวิจัยเครื่องปั้นดินเผาลองสระบัวอยุธยาว่ามีประวัติการสร้างสรรคมาเป็นระยะเวลายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา วัสดุที่ใช้เป็นดินเหนียวผสมทราย ใช้วิธีการปั้นและนำไปเผาไฟจากเตาเผาที่สร้างขึ้นเองโดยชาวบ้าน รูปแบบเครื่องปั้นดินเผา เป็นรูปแบบหม้อ 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก เน้นคุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ส่วนคุณค่าทางด้านความงามนั้น เน้นความงามในลักษณะเรียบง่าย มีรูปทรงเพียงรูปทรงเดียว ปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาลองสระบัว มีการทำน้อยลงเหลือเพียงไม่เกิน 10 ครั้วเรือน ซึ่งผู้ที่ทำเครื่องปั้นดินจะเป็นผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ การขายเครื่องปั้นดินเผาจะขายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อถึงบ้าน การทำเครื่องปั้นดินเผาลองสระบัว ควรได้รับการส่งเสริมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควรเน้นการพัฒนาคุณค่าทางด้านความงาม

Naipongsri (2011) ได้วิจัยเรื่องหม้อดินเผาตำบลคลองสระบัว การพัฒนาอาชีพหัตถกรรมจากวัตถุดิบพื้นฐานที่เหมือนกัน ตั้งแต่การทำกระเบื้อง หม้อดินเผา และอิฐมอญ (อิฐดินเผา) เรียกชื่ออิฐมอญตามความรู้ที่ได้จากการทำอิฐ ณ หมู่บ้านมอญในอดีต ปัจจุบันคือแถววัดป้อมรามัญตำบลสวนพริก จากการสืบค้นพบว่าการผลิตข้าวของเครื่องใช้นั้น บรรพบุรุษของเราสั่งสมสืบทอดความรู้และวิธีการจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนถิ่นที่อยู่เป็นหลัก สิ่งเหล่านี้คือภูมิปัญญาด้านความรู้จากการผลิตเพื่อใช้สอยในครั้วเรือน จนวิวัฒนาการตนเองตามยุคเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจเป็นการผลิตเพื่อธุรกิจ (คือสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ “OTOP” และหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน) ในปัจจุบัน จากการที่พื้นดินส่วนใหญ่ของตำบลคลองสระบัวมีลักษณะเป็นดินเปรี้ยวซึ่งลักษณะของบริเวณที่เป็นดินเปรี้ยวเมื่อขุดลึกลงไปจะเป็น “ดินสีเหลือง” เนื่องจากมีจุดปะสีฟางข้าวเป็นสารประกอบจาโรไซด์ ($KFe_3(SO_4)(OH)_6$) ชาวบ้านเรียกว่า “ดินขลุ่ย” นำมาใช้เป็นวัตถุดิบส่วนหนึ่งของการทำหม้อดินเผาใช้ทาหม้อดินเผาก่อนที่จะนำไปขัดให้ชิ้นเงามันเมื่อเผาแล้วจะทำให้หม้อดินมีสีสวย จึงเป็นการใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้านที่มีมานาน

แล้ว สำหรับหม้อดินเผาตำบลคลองสระบัวยังคงใช้วิธีการแบบดั้งเดิม ยกเว้นข้อหรือแป้นหมุนที่ใช้ผลิต จะใช้มอเตอร์ไฟฟ้าแทนการชักข้อด้วยมือ ปัจจุบันยังคงไร้ร่องรอยการสืบทอดภูมิปัญญาอย่างจริงจัง พบปัญหาที่สำคัญข้อหนึ่งของการขาดผู้สืบทอดความรู้คือ ขาดแรงจูงใจสัมฤทธิ์เรื่องราวได้ คนรุ่นใหม่มักเลือกประกอบอาชีพที่มีรายได้แน่นอน เลือกศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ประกอบกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกิดการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมต้องการบุคลากรวัยแรงงานสูง

Yukongdee (2009) เขียนบทความเรื่องแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาพระนครศรีอยุธยา การผลิตเครื่องปั้นดินเผา แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ความเชื่อของมนุษย์ พัฒนาไปสู่วัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างบ้านเรือน ศาสนสถาน สำหรับชุมชน แสดงถึงความรู้ความเจริญด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาบ้านเมืองไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองการศึกษาทางโบราณคดีประวัติศาสตร์ รวมทั้งชาติพันธุ์วิทยาเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในอยุธยา ทำให้เกิดความรู้ที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับวิทยาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของอยุธยา การออกแบบ เตาเผา ผลผลิต รูปแบบภาชนะดินเผาอายุสมัย ตลอดจนพัฒนาการของเทคโนโลยีในการผลิต

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย เกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า มีการพัฒนาดินสามโคกและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของช่างฝีมือผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ที่สนใจ เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยผ่านกระบวนการทดลองและการประเมินความพึงพอใจในด้านความคิดเห็นด้านประโยชน์การใช้สอย ความงาม ความพึงพอใจและคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมต่อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เป็นการต่อยอดความคิด รูปแบบ วัตถุดิบในท้องถิ่นกรรมวิธีการผลิต ของชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งยังเป็นการสนับสนุนในการเพิ่มรายได้ให้ชุมชนอีกด้วย ควรค่าแก่การศึกษาและพัฒนาให้คงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

10. ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของช่างปั้น

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของช่างปั้น

การผลิตหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา คลองสระบัว	ความรู้ความเข้าใจค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ใน ลักษณะที่เป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก	90
2. สามารถสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบ ดั้งเดิม	100
3. สามารถสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบ และลวดลายที่หลากหลาย	80
4. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเคลือบ ไฟสูง	70
5. มีความรู้ความเข้าใจคุณสมบัติของ ดินที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน	80
6. การสร้างสรรค์ผลงานสามารถเพิ่ม มูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์	90
7. ผลงานเป็นการอนุรักษ์สืบทอดให้คง อยู่ซึ่งหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา	100

สรุปผล ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจของช่างปั้นจำนวน 2 ท่าน พบว่าความรู้ความเข้าใจของช่างปั้น ในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบดั้งเดิม และผลงานเป็นการอนุรักษ์สืบทอดให้คงอยู่ซึ่งหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา มีค่าเฉลี่ย ร้อยละ 100 เนื่องจากทั้งสองท่านได้ปฏิบัติงานมาตั้งแต่สมัยเยาว์วัย ซึ่งมีการ

สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้มีฝีมือที่ดีในการปั้นงานเครื่องปั้นดินเผาและมีความมุ่งมั่นให้ผลงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาสืบทอดและคงอยู่ต่อไป

11. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคและผู้สนใจ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคและผู้สนใจ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว	ความพึงพอใจค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
1. รูปแบบที่ร่วมสมัย	80
2. ประโยชน์ใช้สอย	80
3. ความเหมาะสมของรูปทรงและลวดลาย	90
4. คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรม	95
5. ความสวยงาม	85

สรุปผล ผลการประเมินประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคและผู้สนใจจำนวน 200 คน พบว่าความเหมาะสมของรูปทรงและลวดลายความพึงพอใจค่าเฉลี่ย ร้อยละ 90 คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมมีความพึงพอใจเฉลี่ยมากที่สุดคือ ร้อยละ 95 โครงการวิจัยนี้มีส่วนร่วมกับชุมชนและข้างปิ่น ทำให้ผลงานสร้างสรรค์ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่

12. สรุปผลการวิจัย

โครงการศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบของที่ระลึก สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คือศึกษาภูมิหลังและรูปแบบเฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในท้องถิ่นพัฒนาและออกแบบ

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมสร้างสรรค์ให้เกิดลวดลายและรูปแบบใหม่ เพื่อที่จะประยุกต์ให้เข้ากับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน เป็นการสร้างสรรค์งานในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว มีเอกลักษณ์ คือ หม้อดิน โดยช่างปั้นได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ การสร้างสรรค์งานแบบดั้งเดิมมีลวดลายและมีรูปแบบใหม่ ใช้วิธีการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่ให้ช่างปั้นได้ทดลองได้ผลิตภัณฑ์ทดลองผลิตจำนวน 5 ชุด คือ ชุดเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัวลายจุด ชุดเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัวลายธรรมชาติ ชุดเครื่องครัวจั่วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว ชุดกระปุกจั่วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว และชุดแจกันจั่วเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว มีการใช้เคลือบในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้เกิดลักษณะและจุดเด่นเฉพาะตัว เกิดเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบร่วมสมัย เเผาที่ระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ความพึงพอใจของผู้บริโภคอยู่ในระดับที่ดีมาก และโครงการวิจัยได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์คงไว้หัตถกรรมท้องถิ่น

12.1 อภิปรายผล

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบของที่ระลึกในครั้งนี้ ประกอบด้วย

12.1.1 เตาเผาขนาดเล็กจั่ว

12.1.2 หม้อแกงมีหูขนาดเล็กจั่ว

12.1.3 หม้อกลางขนาดเล็กจั่ว

12.1.4 กาน้ำชาขนาดเล็กจั่ว

การออกแบบผลิตภัณฑ์จะเป็นการใช้รูปทรงแบบดั้งเดิม เพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาคลองสระบัว เเผาที่อุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ใช้เคลือบไหลและเคลือบด้านเพื่อให้งานเกิดสีสนิม และเป็นอุณหภูมิที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความสุกตัว แต่บางครั้งมากเกินไป จนทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดการพองตัวและแตกร้าว การแก้ไขปัญหาด้วยการปรับสูตรดินเดิมซิลิกาและดินขาวเพื่อเพิ่ม

ความแข็งแรงและลดการแตกร้าวของผลิตภัณฑ์ สีของเนื้อดินมีสีน้ำตาลแดง การพัฒนาทางด้านการออกแบบต้องมีการพัฒนาดินและรูปทรงที่ร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น เน้นความแข็งแรงทนทานและประโยชน์ใช้สอย

12.2 ข้อเสนอแนะ

12.2.1 การใช้ดินพื้นบ้าน ในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ ควรที่ทดสอบ คุณสมบัติทางกายภาพก่อนที่จะนำวัตถุดิบชนิดอื่นมาเป็นส่วนผสม เพราะอาจจะเกิดลักษณะที่แตกร้าวของชิ้นงานได้เนื่องจากดินมีปริมาณของหินหรือกรวดแทรกอยู่ในเนื้อดิน

12.2.2 เนื้อดินปั้นที่ได้จากการทดลองในครั้งนี้ หากนำไปเคลือบ ผลิตภัณฑ์ควรทดลองเคลือบกับแผ่นทดลองของเนื้อดินก่อน เพราะเคลือบบางตัว อาจจะมีปฏิกิริยากับเนื้อดินที่แตกต่างกัน อาจจะทำให้งานไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

12.2.3 การลงพื้นที่ ในการทำวิจัยบางครั้งต้องการให้ช่างปั้นได้ มีโอกาสมาศึกษาและปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยที่มีอุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัย เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย

12.2.4 การออกแบบรูปทรงของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา อาจจะมีข้อจำกัดเนื่องจากชุมชนมีผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การปรับเปลี่ยนรูปทรงอาจจะทำให้ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมหายไป จึงมีการพัฒนารูปทรง เล็กน้อย และเพิ่มการตกแต่งลวดลายของผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้น

12.2.5 การออกแบบลวดลาย โดยการใช้เคลือบก็เป็นอีกเทคนิค หนึ่งในตกแต่ง สามารถใช้เทคนิคอื่นในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ได้ อาทิ เช่น การวาดรูป การชุดสี การฝังดินสี เป็นต้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผามีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกคลองสระบัว

12.2.6 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเครื่องปั้นดินเผาเพิ่มเติม เพื่อสะดวกในการพกพา เป็นของฝากผู้อื่นได้อย่างปลอดภัย สามารถดึงดูดในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้

References

- Boonwong, N. (2002). *Design criteria*. Bangkok, Thailand: Chulalongkorn University Press.
- Ministry of Culture. (2011). *Patterns of Klong Sa Bua Pottery in Ayutthaya province*. Ayutthaya, Thailand: Cultural Center.
- Naipongsri, J. (2011). *Klong Sa Bua Pottery in Ayutthaya province*. Ayutthaya, Thailand: Ayutthaya Rajabhat University Press.
- Srichot, S. (2002). *Studying and developing the Patterns of Klong Sa Bua Pottery in Ayutthaya Province*. Ayutthaya, Thailand: Ayutthaya Rajabhat University Press.
- Wiangumpon, S. (1986). *Design & drawings*. Bangkok, Thailand: Odian Store.
- Yukongdee, P. (2009). Ayutthaya ceramic production during the 15th to 18th centuries. *Damrong Journal*, 9(1), 153-176.